

PARTIZANSKA KNJIGA

Edicija
Tekstopolis
Knjiga 37

PARTIZANSKA KNJIGA

Naslov originala
Veronica D. Niculescu
Spre văi de jad și sălbăție
Adevărata viață a unei false prințese
roman

© Veronica D. Niculescu 2016

© 2016 by Editura POLIROM

© za ovo izdanje Partizanska knjiga, 2020.

© of the translation: S. Fischer Foundation by order of
TRADUKI

Objavljivanje ovog dela podržala je književna mreža TRADUKI, koju čine Savezno ministarstvo za Evropu, integraciju i spoljne poslove Republike Austrije, Ministarstvo spoljnih poslova Savezne Republike Nemačke, švajcarska fondacija za kulturu „Pro Helvecija”, organizacija „KulturKontakt Austrija” (po nalogu Kancelarije saveznog kancelara Republike Austrije), Geteov institut, Javna agencija za knjigu JAK Republike Slovenije, Ministarstvo za kulturu Republike Hrvatske, resor za kulturu vlade Kneževine Lihtenštajn, Fondacija za kulturu Lihtenštajn, Ministarstvo za kulturu Republike Albanije, Ministarstvo za kulturu i informisanje Republike Srbije, Ministarstvo za kulturu i nacionalni identitet Republike Rumunije, Ministarstvo kulture Crne Gore, Ministarstvo kulture Republike Severne Makedonije, Ministarstvo za kulturu Republike Bugarske, Sajam knjiga u Lajpcigu i Fondacija S. Fišer.

traduki^T

Urednik
Srđan Srdić

Veronika D. Nikulesku

**Ka dolinama žada
i pijanog ljulja**

Istiniti život jedne lažne princeze

Roman

S rumunskog preveo Đura Miočinović

Kikinda, 2020.

*When he was small, when he would fall,
on sand or carpet he would lie
quite flat and still until he knew
what he would do: get up or cry.*

*After the battle, flat and still
upon a hillside now he lies –
but there is nothing to decide,
for he can neither cry nor rise.*

Vladimir Nabokov, *A Poem*

Prvi deo

Na putu

Tri su se stvari danas desile na putu. Najpre je to bila jedna starica na kiosku za novine, koja je levom rukom uzela novine, a desnom prodavcu u dlan smestila kesicu s novcem. Prodavac je odatle probrao, pored zgužvane hartije i plastike, kalem žutog konca – njega je vratio ženi. Začuo se kikut. Zatim, kad sam ušla u metro, jedan momak koji je upravo bio zagrizao biskvit ostao je tako neko vreme, skamenjen sa zalogajem u ustima da bi me pogledao, sve dok nisam sela naspram njega, nakon čega je počeo da žvaće. A na izlasku iz metroa, dok sam se pela pokretnim stepenicama gledajući uvis i očekujući da vidim nebo, pojavila se, s leve strane, zauzimajući sve ono što je trebalo da bude nebo, reklama neke prodavnice. „Pull & Bear”, pročitala sam i pomislila, nehotice, na vuka, jedna od onih misli koje ne odu do kraja, tek jedan drhtaj.

Kad sam se zaustavila na semaforu, primetila sam ispred sebe muškarca, trideset – trideset pet godina, s

ruksakom na leđima i čašom kafe u ruci. Prešla sam ulicu za njim i za njim sam zaokrenula posle pešačkog prelaza, i pomislila sam da ide na isto mesto kao i ja, možda zbog ćoškastog oblika ruksaka, možda zbog čaše s kafom, ili odlučnog koraka – znao je put. Uskoro nam se pridružio još neko. Išao je u istom smeru, ali sigurno ne i na isto mesto. Beskućnik koji je vukao noge dok hoda. Išao je za mnom duž obale, Dambovica s desne, biciklistička staza s leve strane, dugačak korak, težak, spor, osluškiivala sam i rekla sebi da ili ima cipele za broj ili dva veće, koje je pronašao u kontejneru ili dobio kao milostinju, ili ih je prosto tako nosio, vrlo velike cipele. Pomislila sam ponovo na vuka, mada sam mogla da pomislim i na tatu, on nosi četrdeset šest, možda čak i četrdeset sedam. Pokušala sam da hodam brže, beskućnikovi koraci su se držali jednako blizu mene. Usporila sam korak, njegovi koraci su bili jednako blizu mene.

Hodala sam tako neko vreme, između te dvojice. Mogla sam samo da mislim na vuka, onog vuka sa „u” u sredini poput uzdaha, neizgovorenog glasa, samo izdahnutog vazduha. Mislim da sam se bila navikla na vučenje nogu mojim tragom, jer sam uzdrhtala kad sam shvatila da se više ne čuje. Pogledala sam iza sebe, jedanput, kratko, zatim odmah još jedanput, duže, tek tada uplašena: iza mene, duž cele ulice, nigde nikoga. Tako i vuk, pojavi ti se i nestane kad to ne očekuješ. Podesila sam svoj korak prema muškarcu ispred sebe.

Zaista je išao na isto mesto kao i ja. No pre bi se reklo da sam ja išla na isto mesto kuda i on, pošto sam ja tu dolazila prvi put, onako, nejasnih nadanja, da počnem

da pričam jednu priču, makar početak. Svratila sam tu, zapravo, možda dva puta, ali ne da sedim, samo da vidim neke izložbe grafike, i mislim da sam tada rekla sebi da bi to bilo dobro skrovište za pisanje – širok prostor, s mnoštvom radnih stolova posvuda, kod zida, na svakom nivou, a u nekim mračnijim, zaklonjenim delovima pojavljivale su se neočekivano oaze osvetljene savesnim stonim lampama i bila je tišina, tišina. Muškarac je napustio trotoar, skrenuo i popeo se uz neke drvene stepenice, improvizacija koja je verovatno ostala iz doba kad je tu bilo gradilište, daske s tragovima crvene boje, zatim je prešao preko flekice trave prečicom i nastavio da hoda svežim asfaltom, do ulaza, gde se izgubio među ljudima koji su stajali ispred biblioteke. Bilo ih je iznenađujuće mnogo. Šta su oni tu tražili usred leta? Verovatno, rekoš sebi, izbeglice sa suda prekoputa, gde je stajalo još više ljudi. Možda su došli na ovu stranu da se zaklone od sunca?

Ušla sam u biblioteku, niko me nije pitao za eventualnu dozvolu, popela sam se do međusprata, kružila tražeći neko izdvojeno mesto, bilo ih je dosta, odabrala sam sto s pogledom ka ulazu, ne bih li videla malo zelenila i put kojim sam došla, izvukla sam svoj mali laptop, beležnicu, olovku, zatim sam kroz stakleni parapet videla automat za kafu u prizemlju, oklevala par trenutaka, sakupila svoje stvari i sišla, ovaj put pokretnim stepenicama koje sam tek tada primetila. Pročitala sam poruku na žutom papiriću koja je uz previše znakova uzvika obavestavala da je automat ostao bez vode, prošla sam kroz izložbenu salu u potrazi

za drugim, pronašla ga, mučila se da napipam prorez za novčanice od jednog leja, nisam ga pronašla, iako sam bila vrlo pažljiva, skenirajući pogledom svaki otvor i svako dugme, smirena, odozgo nadole, zatim odozdo nagore, pa sam otišla i ponovo pročitala objavu s prvog, pokvarenog automata, a onda sam nehotice primetila prorez za novčanice od jednog leja, pa sam se vratila do drugog automata, koji je imao prorez na tačno istom mestu, sasvim dole, ubacila sam dve novčanice, pritisnula potrebne dugmiće, opekla palac kad sam pokušala da izvučem čašu iz plastičnih kandži, upotrebila salvetu da bih mogla da uzmem previše vrelu kafu, ponovo se popela pokretnim stepenicama. Za moj sto su u međuvremenu sela dva pričljiva i isto obučena momka, bermude od teksasa, bele majice pripijene uz telo, ošišani kao marinci, pa sam sela za drugi sto, iza nekog stuba.

Sada sam sama za velikim, četvrtastim, drvenim stolom sa četiri mesta. Na jednoj stolici sedim ja, na drugoj stoji moja tašna. Momci su otišli čim sam ja sela, prošli su pokraj mene šapućući, videla sam ih kroz prozor kako prelaze ulicu i vraćaju se u sud, gde će možda dati izjave o nekoj tuči koja se desila uveče, u nekoj seoskoj kafani, kad je jedan prijatelj kog je drugi tresnuo pao i udario glavom o kamen na putu, dok je neka devojka vrištala.

Međusprat je kružnog oblika – „kružni” je jedan način da se to kaže, oblik je četvrtast, stolovi su poređani po ivici, sredina je prazna, tako da kroz stakleni parapet mogu da gledam prizemlje, bele siluete

likova sa izložbe skulptura. Jedan gipsani muškarac sedi na klupi i okružen je životinjama, okupile su se oko njega i izgledaju kao da nešto čekaju, krava, ovca, guska, mačka, pas, čak možda i lav, flamingo, malo krdo izduženih vratova. Muškarac je nag i ima horizontalno ispruženu ruku, možda im se obraća, možda im govori da će uskoro svi zajedno otići nekuda, možda barkom, možda pešice, ili će možda, naprotiv, ostati tu ma šta se desilo, u ovoj biblioteci sa automatima za kafu i izbeglicama sa suda – životinje sede i slušaju ga.

Hladno mi je, ventilacija hući preglasno i nemam ni najblažu ideju da li ću ovde moći da pišem. Nisam nikada pisala na stranom mestu, okružena ljudima.

Stalno gledam kroz prozor, sitni i šareni ljudi stoje na stepeništu suda, čekajući na suncu presude ili odlaganja, prolazi jedan plavi bicikl, prolaze automobili u oba smera, a među asfaltiranim trakama, ničim neuznemirene, cvetaju ruže. U visokim žbunovima, boje krvi ili roze – jedne roze koju bismo, kad bi bila reč o nečem drugom, na primer o koži zdravog čoveka u neko srećno jutro, nekog srećnog čoveka u sunčano jutro, bilo kog jutra viđenog očima mirnog čoveka, mogli, uz izvesnu ekstazu, nazvati bojom ruže.

Priča koju hoću da napišem postoji samo ako ja sednem i napišem je.

Trebalo bi da me to natera da poželim da je napišem.

Sada je ispred mene sela neka devojkica. Malčice je oklevala, pogledala i iza stuba, i ja sam se ponadala da

će otići tamo, ali odlučila je da dođe ovamo. Tresnula je na sto *Novi građanski zakonik i osam važećih zakona*, zatim i jednu debelu fasciklu s fotokopiranim stranicama debelo ispodvlačenim narandžastim markerom, tačno onda kad sam gledala kroz prozor i primetila da prolazi plavi bicikl, tako da se moj dan završava ovde. U blizini zakona, književnost podvija rep i ćuti.

*

Od sveg puta ovamo, u ovom i dalje tuđem gradu, ka ovom skoro tuđem mestu, jedan jedini komadić mi je blizak, istinski blizak. Osećam ga kao da je čitavo moje detinjstvo koncentrisano u njemu, u malom fragmentu za čiji prelazak mi nije potrebno više od sedam-osam koraka. Flekica trave iza drvenih stepenica kojima sam se juče prvi put popela, kojima sam se popela i danas i kojima ću se dan za danom penjati izvesno vreme, možda dok ne bude gotova priča. Ima nekoliko stepenika, a na njihovom kraju je ono što liči na početak nekakvog pontona, oko tri metra poređanih dasaka. Kad bih nastavila da idem u tom smeru, stigla bih na zemljanu obalu Dambovice, tamo gde reka pravi lakat obilazeći biblioteku – mada je sigurno tu prvo bila reka, sa svojim laktom, ne obilazeći ništa. Ali ja krećem ulevo drvenim mostićem i prelazim preko te zatravnjene zone, koračam stazom i osećam između kože mojih tabana i kože đonova na sandalama finu, vrlo suhu zemlju, usitnjenu od ispucalog terena, jedno parče zemaljske kugle razdeljeno po kartama zemalja veličine dlanova školaraca, a s jedne i druge strane staze su cvetovi biljke

hoću-neću, puzavog ljutića i bele i crvene deteline, ti sićušni, a ogromni cvetovi mog detinjstva provedenog u zgradi na obodu grada, ne ovog, na mestu za koje znam da tamo nikad više neću stići, čak ni kad bih danas došla.

Kad ponovo hodam asfaltom, po delu od nekih dvadeset metara do ulaza u biblioteku, trava s cvećem se nastavlja s desne strane, i klatim ruku u hodu a da niko ne može da nasluti da u vazduhu milujem ne temena nestalih bića, već uzdignute aure nemaženih cvetova. Na sličan način sam se pre nekoliko godina saginjala i mazila prazninu kod nogu, nakon što mi je uginuo mačor.

*

Danas sam sela u jedan ugao, ovde je mnogo bolje. Iza mene i s moje leve strane stoji niz Paladijevih¹ crteža, a onaj pored mog ramena, „Mlada žena koja čita”, nosi datum 24. decembar 1938.

I opet sam videla i dogodile su se uznemirujuće stvari na putu i, premda sam sebi rekla da neću previše da mislim o svim detaljima, oni se vraćaju i okreću dok ovde sedim, pišući o drugim stvarima. Najpre, videla sam vrapca na trotoaru, na ulici iza Ateneuma, na mestu na kom su čitavog leta slikali jedan čovek i jedna žena, dolazili su tamo sa štafelajima, svako je gledao po jednu zgradu i reprodukovao je, on s više detalja. Tamo je bio vrabac, okrenut licem nadole, slomljenog vrata, i morala sam da se prisiljavam da nijednu misao ne pustim dalje,

1 Teodor Paladi (1871–1956), rumunski slikar. *Prim. prev.*

stop, stop, zaustavljanje je vežba koju upražnjavam od pre izvesnog vremena, isto kao što je vežba i polagano hvatanje okolnih detalja, iz ove sadašnjosti, kako sam naučila iz jedne knjige, nećajući se sve dok nisam shvatila da mi zaista pomaže. („Kad jedete grožđe, uzmite jedno zrno, držite ga neko vreme pred očima, pažljivo ga posmatrajte, primetite kako svetlost prolazi kroz njega, proučavajte njegov oblik, njegovu boju, zatim ga zadržite u ustima pre nego što ga zagrizete, polako ga istražujte jezikom, zatim itd.”)

Zatim, u metrou, spuštala sam se pokretnim stepenicama i nisam žurila, čula sam voz kako dolazi, videla sam i bujicu ljudi kako ulaze, ali rekla sam sebi, evo, ja ne žurim, šest minuta čekanja, dobrih šest minuta više, i to je nešto, a kad sam stigla na peron, voz je još bio tamo, zatvorenih vrata, spreman da krene, ali sve je bilo nepomično. Čuvar me je pogledao glave nagnute u stranu, nekako ptičje, nakon čega se okrenuo na petama i učinio jedan korak napred, pružio ruku i pritisnuo dugme, a vrata su se otvorila samo za mene. Ušla sam, iako mi nije bilo stalo do toga, zahvalila sam mu kad sam prošla pored njega, ali on mi se već okrenuo leđima i nije mi odgovorio. Kad sam sela, s laptopom i tašnom u krilu, zapitala sam se šta je video taj muškarac u meni, toliko me je zaista zanimalo, šta je video, kakvu ženu je video.

Na poslednjem komadu puta primetila sam na nekih sto metara ispred sebe muškarca koji je išao odlučnim korakom, sa četvrtastim ruksakom na leđima, i pomislila sam da je to isti onaj od juče, pa sam malo

ubrzala korak, ali nisam mogla da ga stignem, iako je zastao na nekoliko trenutaka da pročita poruku na telefonu, a zatim je skrenuo ka vodi, malo pre drvenih stepenica, kroz grupicu breza. Sada, pošto mu sunce nije udaralo u lice, mogla sam bolje da ga vidim. Nije bio isti, imao je sedu kosu. Pošto je jako ličio na muškarca od juče, pomislila sam da je možda ostario preko noći, možda je dobio i neke druge poruke i osedeo preko noći, i možda odjednom više nije bio raspoložen za biblioteku, možda je išao da posmatra pecaroše. I zapitala sam se zašto to ne bih i ja učinila. Ali nastavila sam da idem dalje, drvenim stepenicama, zemljanom stazom. Jednog dana, rekoh sebi, zaokrenuću i ja ispod grupice breza i otići ću da gledam pecaroše.

I dalje sam se borila da odagnam i prizor goluba bez glave kog sam ugledala u travi nešto ranije, kad je vrabac već odavno bio nestao, i prizor galeba koji jede goluba, kako mi beše rekla jedna prijateljica da se ovde događa, ona to stalno viđa kroz prozor kancelarije.

Kad sam ugledala gomilu ljudi na ulazu – sada mi je izgledalo kao da su to bibliotekari koji su izašli na cigaretu, i sigurno su to i bili, bez ikakve veze sa sudom prekoputa – ponovo sam se zapitala kakvu ženu je video čuvar iz metroa i šta ga je navelo da otvori vrata toj ženi, ali sam se brzo stresla. Ponekad se stresem samo da bi mi kosa bolje pala preko obraza i da bih prikrila bele vlasi koje su mi se pojavile na slepoočnicama. Bojim se da to ne preraste u tik. Ponekad se prosto stresem od pomisli da me spolja vide kao ženu. Zgražava me činjenica da sam ja jedina koja ne može da vidi tu ženu.

Sada, na međuspratu biblioteke, sama za stolom za četvoro, posmatram ljude koji su u međuvremenu seli za stolove ispred mene i pitam se da li se neki od njih pitaju kako ih vidim ja, žena za poslednjim stolom. Da li im to deluje nepodnošljivo i da li im, dok se odjednom osećaju bespomoćnima, dođe da se sagnu, da pomiluju neku prazninu kod nogu, u potrazi za poznatom glavom, za poznatim leđima, za bilo kakvom tačkom oslonca. Znam da, gledajući toliko unaokolo, samo kružim oko jedine stvari zbog koje se ovde nalazim: da pišem o vuku. Ali tako čini i vuk, pa i mladi gradski štenac, pa čak i jadni kućni mačor pre nego što se sklopča: kruži, kruži, da bi svojim telom ulegao visoku travu, ili tepih, ili jorgan, da utaba malo mekani sloj, da iskroji sebi mesto gde će zanoćiti. Pisanje bez utabavanja i okolišenja nije moguće.

*

Iako sam otišla ranije, danas su sve klupe na obali Dambovice bile zauzete. To je i normalno, to su ljudi koji tu noće. Za njih je kasno, a ne rano.

Na svakoj klupi je spavao po jedan moloa² s torbom pod glavom, lica okrenutog ka nebu, ponekad pokrivenog, ponekad ne. Posmatram svakog posebno kao da kradem, baš i kradem, posmatram tela bespomoćna, usnula, izložena, neobrijana lica, razjapljena usta, parče kože iznad kaiša, umorne noge u obući s njuškama buldoga, zavežljaj s celim imetkom, i ne mogu da se uzdržim,

² Misli se na junaka istoimenog romana Semjuela Beketa, *Moloa*. Prim. prev.

pomišljam na seksualna, požudna i funkcionalna tela, verovatno lepa pod slojem odeće i prljavštine, neka su mlađa od mog, neka zdravija od mog. Pomišljam na mršavog miša u nekoj laboratoriji, mnogo zdravijeg i dugovečnijeg nakon što je patio svaki put kada, stigavši pobeđnički na kraj svog teškog lavirinta, nije pronašao ništa, za razliku od punačkog miša koji je dobio sve što je želeo i više od toga: prevremenu smrt. Ali kad se neki od ovih mršavih ljudi uspravi i sedne, recimo budan, gledajući u neku fiksnu tačku u zamagljenoj susnežici novog dana, izbegavam njegov pogled.

Iako sam stigla ranije, danas kao da su sva mesta u biblioteci bila zauzeta. Međusprat je na dva dana zatvoren radi čišćenja. U prizemlju, mesta koja sam juče zapazila, uvučena, iza toaleta, u nizu okruglih stočića za jednu osobu pod visokim prozorima, bila su već zauzeta. Sela sam za jedan četvrtasti sto za šest osoba, tri naspram tri, gde su jedna Japanka i jedna Arapkinja mirno učile pod stonim lampama, sa slušalicama u ušima. Pisanje na stranom mestu, nekontaminiranom mojom ličnošću, izgleda da je ne samo moguće nego čak i dobro ide. Ali danas se priključuje buka koju gore prave spremačice. „Ala sam se oznojila!”, više jedna i niko joj ne odgovara, jer sve druge imaju svoje sopstvene uzvike, nikad odgovore. Profesionalni usisivač snažno huči – rekla bih strašno, ali mi ne deluje strašno, mada se Japanka uhvatila za glavu.

Juče, kad sam otišla odavde, videla sam na obali vode jednog belog vuka. Šetala ga je na povocu jedna žena srednjih godina. Ne samojed ni akita, već prosto beli vuk. Verovatno bi mi, da sam pitala, žena rekla neko sofisticirano ime, ko zna koje rase. Ali samo sam ga posmatrala kako pažljivo prolazi kroz suhu travu, načuljenih ušiju, pravog repa, sa zracima sunca koji mu prolaze kroz poluprovidne, ravne dlake finih vrhova. Pomislila sam da je samo svetlost činila da izgleda belo, jer je zapravo krzno belih životinja lišeno boje, providno, kao krzno polarnih medveda, odražava vazduh i nebo. Odsustvo. Kao on. Zamišljala sam vuka noću. I videla sam ga srebrnastog, kako zarobljava niti iskošene svetlosti koja prodire kroz prorez između zavesa. U stvari, samo jednu traku njegovog velikog tela kako iskriči u krevetu, kao komad drveta koji su vode izbelile i izbacile na obalu, jedna leđa okrenuta ka meni, dok se ostatak mešao s pokrivačima, peščanim dinamama koje se lagano njišu od disanja, među drugim peščanim dinamama, skamenjenim, knjige svud unaokolo.

A posle dvadesetak metara, na semaforu, kad sam se malo navikla na svetlost, pogledala sam u telefon da vidim koliko je sati i ugledala njegovo ime na ekranu. Bila su prošla dva minuta otkako me je zvao. Sačekala sam da pređem na drugu stranu, udahнула i dodirnula prstom njegovo ime.

„Miranda, budi malo prisutnija”, rekao mi je, pošto mi je ukratko ispričao o hirurškoj intervenciji. Ali trudim se da ne razmišljam sada o tome.

*

„Budi malo prisutnija.”

Ali ja dolazim u biblioteku koja je na tri kilometra od moje kuće upravo da bih otišla od otvorenog prozora, od drvenog rama, čudim se da se u njemu nije izdubila uska spirala koja bi me potpuno progutala.

Ima još dve biblioteke, mnogo bliže kući. Pozvana sam, potpuno iznenađujuće, da za nekoliko dana čitam u jednoj od njih. Nisam nikada ušla u tu zgradu, mada skoro svakog dana prolazim pored nje. U dvorištu su postavljene klupice i viseće ležaljke, zove se bašta za čitanje. Ja ne bih mogla tamo da čitam. Ali, isto tako, pre godinu dana bih rekla da ne mogu da pišem nigde osim kod kuće.

„Budi malo prisutnija”, kaže. Ali ja čujem *atšin*, čujem *irats*.

Počela sam da pišem od prvog dana kad sam ovamo došla. Ne razumem. Ne razumem, ali odgovara mi to. Kad pišem o zvezdama na nebu i o dvorcu na obali jezera, nije mi potrebno da vidim druge zvezde, drugu kulu. Treba mi belo platno, neutralan prostor za punjenje mojim bojama, onom međunijansom koju stalno tražim i koja mi stalno izmiče, između srebra i bakra. Svakog dana sam sedela na drugom mestu. Danas bih isto sedela tamo, u uglu s crtežima, ali nije bilo moguće. Isprobala bih i jedan od onih stočića za jednu osobu. Možda i to premeštanje s mesta na mesto ima neku vrstu religioznog vonja – ili je to možda samo strah. Da nemaš ništa, da ne možeš ništa da izgubiš.

Prosta računica. Ali banalne stvari itd., možda će se neki setiti toga, najdragocenije su što imamo.

Danas sam počela da pišem od trenutka kada sam sela, što mi se nikad ne događa kod kuće. Pomaže i to što je biblioteka daleko. Put od kuće do biblioteke je udaljenost između moje stvarnosti i priče. Ovde sam vrlo prisutna. Tako sam mu i rekla.

*

Ispred mene je seo muškarac od pedesetak godina, mršav, nervozan, tresnuo je neku fasciklu o sto, izvukao iz nje nekoliko belih listova i, puckajući pri svakom pokretu, dok pali stonu lampu, dok stavlja telefon na punjenje, dok okreće list hartije, počeo da piše hemijskom olovkom. Nisam mogla da se suzdržim, na kraju sam ipak pročitala s vrha lista: „Gospodine komandante”. Muškarac piše li piše, snažno pritiskajući debelim kažiprstom, kao toljagom od stvrdnutog plastelina, svaku stranicu koju završi i skloni u stranu. Mislila sam da završava molbu na četvrtoj stranici, gde je nešto uporno podvlačio, ali stvari se ne završavaju tamo gde ti misliš da se završavaju, tako da je nastavio, ispisao je i petu, besno obeleženu brojem u gornjem delu. Sada ih je sve sklonio u stranu i započeo novu stranicu: „Policijskoj upravi grada Bukurešta”. Za mene se dan za pisanje završava tu. Skicirala sam svega petnaestak stihova, više sam iščitavala i razmišljala. Napolju mora da je vruće, strašno vruće, i nekakva realnost koja cedi životnu energiju iz tebe. Danas sam je željna.

*

Došla sam gotovo trčeci.

Probudila sam se u panici. Probudila sam se u strahu da neću moći da napišem ovu priču. Zašto baš ovu, zašto baš tako? Zašto baš u rimi? Hoću li moći da idem dalje? Hoću li znati kuda? I kako? I zašto? Ah, kako sam kratak povodac sebi stavila. I odjednom, u satu koji sam provela kod kuće, između buđenja i polaska ovamo, obrela sam se u zagrljaju jedne sjajne misli – upravo ova panika mora biti znak da je priča živa.

Drugi dobri znakovi na putu: kasirka u metrou vratila mi je kusura samo u novčanicama od jednog leja. Trebaju mi za aparat za kafu. Korak je hitar, um peva.

*

Naravno da se može živeti i kad nisi strašno srećan. Ali teže nakon što izgubiš onu žestoku sreću, onda kad u svemu ostane njen otisak oštrih ivica, kad se setiš, kad „svaka stvar ima oštricu muke i očajanja”, kad „muka i bol, bol i muka, takva mi je sudba, noću i danju” – ah, Ada, ah, Alba.

Otkako dolazim ovamo, iako je mnogo sveta unaokolo, nijedan muškarac nije učinio da uzdrhtim, da se zbunim, da okrenem pogled ka njemu, od njega. Jedini muškarac je onaj iz mog uma, iz svakog pokreta koji načinim i koji kao da nema nikakve veze s njim, od svake misli koju pomislim i koja kao da nema nikakve veze s njim.

Otkako dolazim ovamo, iako je mnogo knjiga unaokolo, nijedna priča iz ove ogromne zgrade nije me pozvala k sebi, što je sigurno i jadno i komično. Da se nalaziš u podnožju planine tomova poređanih po policama, hiljade i hiljade vrednih knjiga oko i iznad tvoje kičme, dok zaokružuješ pedantne i stare svodove nad stranicama koje tek sada rastu – tvoje stranice, stranice koje će se možda nekad poređati da bi sačinile još jednu knjigu koja može da se stavi na te police, i možda samo da bi tamo ostala nelistana godinama, da bi požutela, da bi se razlepila, izmrvila, slično onim cvetovima što se osuše i umru nesagledani, u polju.

Ja sam miš koji spava sa zrnom pšenice stegnutim na grudima, u nekom kutku u sobi s blagom, ravnodušan prema svem zlatu.

*

Danas sam zastala na putu, smestila sam se u baštu jednog restorana. Pošla sam od kuće kasno i nervozna. Bacila sam oko na to mesto još pre nekoliko dana, dok sam išla u biblioteku i pitala se koliko ću još izdržati ovako, dan za danom. Privukli su me beli stolovi i stolice, pošto prolazim kroz neku vrstu belog perioda, možda i činjenica da je ta bašta zaklonjena od ulice visokom ogradom od kovanog gvožđa i da se pruža mnogo u unutrašnjost, zauzimajući dvorište jedne istorijske kuće koja je postala restoran pre više od decenije. Ili me je možda pre privuklo susedno, napušteno dvorište, s nekoliko starih lipa, jednom topolom i psom koji noću čuva automobile.

Sedim u delu kod puste parcele, ispod drveta čije ime ne poznajem, koliko god gledala njegovo lišće slično jovinom, ali sa po dva vrška više na svakoj strani, pored peteljke. Anđeo od jove. Debelo i čvornovato stablo, okrečeno, probada drveni pod bašte. Jedina sam mušterija u ovo vreme, pa ne bi trebalo da se stidim da naručim samo kafu. Ali odmah sam zatražila i veliku limunadu, s medom.

Žuti listovi koji padaju na stolice i pod kao da su ipak od jove. Jedan mi se zaustavio u kosi. Odmah ga vadim. Nema krilca. Čuvam ga. Budi tu kraj mene.

U poređenju s bibliotekom, ovde znam zasigurno da niko u narednih sat vremena neće sesti ni na jednu od ove tri prazne stolice za stolom.

Na putu ovamo, već nekoliko dana, uhvatila sam sebe kako pevušim dva stiha iz neke glupave pesmice koja sa stalno čuje na radiju ujutru: „Napravićemo žurku, ludu žurku...” Da li se zato u mojoj priči provode s toliko veselja, s rumenim pečenjem, a trezor se puni dragim kamenjem i srebrnjacima koji se rimuju s „kolačima”?

Gledam praznu baštu, s jedanaest diskretnih zaposlenih koji u tišini manevrišu priborom za jelo i salvetama, flašicama ulja i sirćeta, za neke mušterije koje se verovatno još nisu ni probudile, automobili šušte prolazeći glatko uličicom s one strane ograde i, zapravo, toliko je tiho da prvo čujem list kako se otkida s grane, a tek ga onda vidim kako pada u polukrugovima lomeći se lagano, sve dok uz jedno kratko ah ne dodirne mokru dasku.

Iznad moje glave, na grani bezimenog drveta, dobro skriven lišćem, nalazi se zvučnik. Iz njega se uzdiže neka diskretna pesma – ne pesma ptica, kao u priči, nego neka stara italijanska melodija, a ta muzika me tera da na trenutak sve vidim crno-belo, kao u nekom filmu Vitorija de Sike. Pomišljam na dečaciće iz filmova, na njihove štofane kaputiće koje nose s kratkim pantalonama, pomišljam na dečaka iz *Kradljivaca bicikala*, na dečaka što igra poker s režiserom i na decu iz pogrebne povorke što se kao gladne ptice ustremljuju na slatke mrvice koje ožalošćena majka baca za kočijama koje vuku konji, a nose sanduk veličine kutije za lutke. Toliko je lepote i tuge u svemu, tamo i ovde, tada i sada, i u ovom trenutku s bolnim žarom želim da mogu da napišem lepu knjigu, neizrecivo lepu, da mogu u nju da stavim svu žalost i svu radost, da ih preobrazim, da ih razdvojim i umnožim, da se spustim do zgnječene vlati trave, da ukradem miris bilo kog cveta i da se s njim uzdignem iza iscepkanih oblaka na zapadu – ah, ali znam da govorim o toj lepoti koja se ne može posedovati, a koju su neki, mnogo veštiji u slikanju rečima, već uspeli da poseduju, i to baš u trenutku dok su izjavljivali da se ne može posedovati. Da pevam iz svoje prevrnute kule neki beskrajni adađo, *sehr langsam*, u kom niko neće videti ni senku mene, ali će svako videti sebe makar na trenutak, dok se okrene vetrokaz s glavom mačke na nekoj staroj kući, okrećući svoj prodoran pogled od severa ka bilo kuda.

Kad dune vetar, u napuštenom dvorištu iza mene se zakotrlja lišće, oponašajući neko vreme razigrani

korak neke životinje, i onda se okrenem, misleći da pas trči ka meni. Ali pas je danju vezan i uzdiše iz svog kaveza, duboko i teško, kao nalet vetra, brišući nekoliko suvih listova u krugu od metar ili dva, otprilike koliki mu je lanac.

*

„Rep gore!” Gledala sam neki dokumentarac o dresuri pasa gde dreser objašnjava vlasnicima jednog depresivnog psa, agresivnog upravo zato što je izgubio svaki trag samopouzdanja, da mu podignu rep rukom. Da mu ga tako nose dok hoda, dok stoji. Ne mnogo, samo do horizontale. Kao nekim čudom, pas je popravio svoje ponašanje. Raslo je samopouzdanje, nestajala je agresivnost.

„Rep gore!”, govorila sam sebi, i ispravljala ramena u šetnjama kad bih se setila da to učinim, ponekad bih podizala i pogled, i možda stavljala malo bledoljubičaste senke na kapke pre nego što izađem bez cilja, i narukvicu sa ametistom na levi ručni zglob, iako se skoro nikad ni sa kim nisam nalazila.

Rep gore, kažem sebi. Podigni svoj rep desnom rukom i hajdemo u svet, njišući ametiste.

*

Prošlo je neko vreme otkad ovako skitam. Juče, kroz otvorene prozore sa zadnje strane Ateneuma, čulo se violončelo kad sam išla ka bašti, klavir kad sam se vraćala kući. Sada, na putu ka beloju bašti, čula

sam flautu. Sviđaju mi se individualni glasovi ovih instrumenata, dok pevaju svoje monologe rano ujutru, zastaju, kreću ponovo, oklevaju, zaleću se, naglo se prekidaju, to me mnogo više dira u srce nego uvežbani koncerti, rigorozno doterani, kompletni, s mnogo isprepletenih glasova, koje sam slušala pre nekoliko godina u loži sa sedištima od crvenog somota, u drugom gradu, odnosno kod kuće. Zamišljam muzičara koji se probudio prerano, s podočnjacima, kako svojim lepim rukama miluje još hladan instrument i čini da ječanje violončela, klavira ili flaute dospe do ulice, pa tako i do mene, prolaznika koji uživa u jedinstvenom glasu što se pojačava, stišava, zatim nestaje, nastavljaajući da postoji tamo, u svojoj sobi. Mislim na dane kada sam ječala u kadi, s puštenom vodom, posmatrajući svoje kukove, butine, listove, gležnjeve, članke prstiju na nogama i ruke dok sa zebnjom prelaze preko svega toga, trudeći se da umire grčeve, i telo koje preklinje um da okonča patnju uma i tela, i odjednom oči koje ugledaju otvoreni prozorčić kupatila, i grudi koje se plaše da se to čuje, i žice koje zaneme, i ja koja nastavljam da ječim nemo, opsednuta, s krpom u ustima, dok tabanom pritiskam slavinu, kao klavirsku pedalu za utišavanje, ljujuškam u naručju životinju u sebi dok se ne primiri, čela oslonjenog na ne baš belu ivicu kade, zatim je brižno umotavam u peškir i nosim u sobu, stavljam je da legne, govorim sebi gotovo je, polako, uspela si još jednom – da ne budeš više mlad, da još nisi star, i to je nešto – i sve tako dok ne prestane drhtanje i obuzme me utrnulost i sve prođe, samo ostane pečenje u očima i grlu, promuklost.

Glas violine, na putu kući, sada. Pomišljam, neizbežno, na knjige koje umiru, koje umiru na svim policama sveta, na svim svetskim jezicima. Pričo moja, hoćeš li pevati u rano jutro u nekoj praznoj sobi, makar i za samo jednog čoveka, makar i iz jednog fragmenta napisanog za samo jedan glas? Hoće li neko nekad pomisliti na mene kao što ja mislim na tog nevidljivog muzičara koji nagoni svoje violončelo, svoj klavir ili svoju flautu da ječi u rano jutro u sobi otvorenih prozora?

*

Umorna sam. To je kao da već predosećam umor koji će se vratiti čim završim knjigu. Tog se trenutka pribojavam. Ali još više se plašim da ću nešto dobiti da radim pre nego što stignem do kraja priče – a to može da se dogodi bilo kada: danas, nakon što okrenem ključ u bravi, izujem se i ostavim mali zeleni laptop na krevet i uključim drugi, veliki, na radnom stolu; ili sutra, možda pošto stavim poslednju tačku, procenjujući uzgredno koliko će mi još vremena trebati da krenem iz početka, ponovo napišem, doteram, provučem detalje, povežem niti, razvežem niti.

Sedim ispod istog nepoznatog drveta – nije jova, nije grab, nije hrast, nije bukva, nije breza, nije jela, nije čempres, nije javor i nije topola – sa čvornovitim stablom pokrivenim debelim i ispucalim slojem kreča, i osećam kako strah vreba s poleđine svakog lista koji se klata kao prst koji govori no-no, i mogla bih da se zakunem da to lišće danas ima nekako gorak ukus, sve

je bilo samo smaragdna varka od nekoliko dana. Gde su listovi koji su mi juče dobronamerno padali, da, da, na sto i u kosu?

Stavljam i drugu kesicu šećera u ogromnu kafu i pišem, pišem, hajde do kraja, sanjari mašta u mojoj prevrnutoj kuli, gde smrt mi je život, a žalost mi može biti zasitna radost. U priči, svaka oštrica muke i bola pretvara se u događaje i reči, uzrasti zaboravljaju na sebe, ljudi postaju životinje, a životinje ljudi, siromaštvo postaje bogatstvo, beda iskri iz faseta brižljivo brušenih slogova, vreme se vraća tamo gde mu odgovara i stoji, stoji tamo, samo stoji. Kad knjiga bude zatvorila svoje oči, otvoriće se moje – i šta će videti?

Početak septembra, raspukli kestenovi na prljavim trotoarima kojima gaze tuđi i užurbani ljudi, tamo-amoo.